

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quæstio Prima. De Effectibus Materiæ, & Formæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

producent suos effectus, & tamen non extiterunt tempore ante suos effectus; ergo id non requiritur, quamvis contingere possit, ut sic præcedant, sicut dicendum est de Deo, respectu creaturarum: probatur ant. quia sol verè producit lumen, ignis calorem &c. Sed nec sol, nec ignis tempore extiterunt, antequàm producerent suos effectus, ergò: probatur mi. quia sicut dicit D. Augustinus: Si sol esset ab æterno, etiam lumen esset ab æterno; ergò nunquam extitit sol, antequàm produceret lumen, alioquin lumen etiam non foret ab æterno. Secundo: Quia causa non est causa, nisi pro illo priori instanti, pro quo causat, quia antea tantum causa in actu primo, seu potens causare; ergò in ratione causæ non exigit prioritatem temporis.

Probatur tertia pars: Quia quod causat aliud, debet esse prius illo, quod causatur ab eo, sed non debet esse prius tempore; ergò ad minus prioritatem naturæ: probatur ma. Omne independens est prius alio dependente, & omne dependens est posterius, sed omne, quod causat aliud, est independens & quod causatur, est dependens; ergò illud, quod causat, debet esse prius illo, quod causatur. Confirmatur: Illud est prius, à quo non valet subsistendi consequentia, sed ab existentia causæ non valet subsistendi consequentia ad existentiam effectus; ergò causa est prior effectu. Valeat confirmatio, quantum potest, melior est vis probationis. Sed in Contra

Arguitur: Omnis causa, ut causet, necessariò debet habere existentiam, ut dictum est in prima Conclusionem, sed quidquid habet existentiam, debet habere durationem realem; ergò etiam causa, ut producat durationem reali, debet præcedere effectum tempore, & non tantum naturæ: probatur min. quia omne, quod existit, debet posse mensurari, sed instans naturæ mensurari nequit, ergò. *q. dist. ma. debet*

habere existentiam tempore præcedentem, nego ma. naturæ prius intelligibilem, reverà inter causam & effectum cum fundamento repertam, concedo ma. & mi. nego consequentiam. Itaq; licet verum sit, quòd illa, quæ simul tempore existunt, mensurari nequeant, sic est causa & effectus, qui tantum naturæ est posterior, potest adhuc tamen intelligi, quòd unum existat ab alio, qui ordo essentialis dependentiæ cum sit realis & non fictus, necessariò infert inter extrema prioritatem & posterioritatem aliquam realem, ordo enim semper dicit prius & posterius, & in hoc sensu dicitur causa esse prior suo effectu, licet sint in tempore simul. Sed

Instatur: Illæ causæ debent existentiam habere tempore præcedentem, quæ plura requirunt instantia, ut suum effectum ponant, sed causæ liberæ requirunt plura instantia; ergò ad minus causæ liberæ, ut producant suos effectus, debent habere existentiam tempore præcedentem: probatur mi. quia causæ liberæ debent habere potentiam ad operandum & non operandum, sed operari & non operari posse, requirunt plura instantia. *q. negando mi.* Ad cuius probationem dico, quòd in eodem instanti, quo causa libera operatur, intelligitur prius naturæ habere potentiam ad actum & posterius naturæ elicere illum actum, & in illo priori habet indifferentiam, seu potentiam ad eliciendum vel non eliciendum, non quidem conjunctim, sed divisim, & sic operatio & non operatio sunt possibiles in eodem instanti disjunctim, quòd autem habeat causa libera talem potentiam ad opposita disjunctim, ex eo patet, quia immediatè ante instans temporis, quo habet actum, habet hujusmodi potentiam & in eodem instanti temporis, quo operatur, retinet adhuc eandem potentiam, ut est prior natura ipsa operatione.

DISPUTATIO III.

DE CAUSA MATERIALI & FORMALI.

In primo libro sufficienter explicui entitates & naturas harum causarum, restant tamen adhuc aliqua solvenda & elucidanda de ipsis, secundum quod habent rationem causæ, quam habere suppono certissimum: licet enim non efficiant aliud, constitunt tamen aliquid, ratione cuius constitutionis adhuc causæ dici debent, unde etiam nomen materie paulò latius sumam, ut etiam comprehendat subjectum completum, seu materiam secundam. *Sic igitur*

QUÆSTIO I.

De Effectibus Materiae & Formæ.

Supponi deberet hæc quæstio ex dictis, effectum materiæ & formæ aliud non esse, quam totum compositum ex iis resultans, cum sint partes ejus essentialiter ingredientibus & constituentes illud, verum tamen quia non videtur esse effectus adæquatius, ideo quæritur hic, an præterea sint alii? ad quod

Dico I. Materie primæ effectus, præter totum, *F. Amandi Hermann Physica.*

sum compositum, possunt esse adhuc forma, unio & generatio, ut mutatio est. Hæc colligitur ex D. *q. 5. d. 1. & d. 12. q. 1.* Et totum compositum esse effectum, non vocatur in dubium.

Probatur ergò de forma: Illud verè debet dici effectus alicujus, quod fit ab alio cum dependentia hujus ab illo, sed forma materialis (de hac enim tantummodo sermo mihi est) fit à materia cum dependentia ab illa in esse & conservari; ergò forma verè erit effectus ejus. Confirmatur, quia omnes formæ materiales

riales educuntur de potentia materiae, sed quae sic educuntur, verè causantur ab ea in genere causae materialis, ergò.

III. **Dices:** Materia debet esse causa intrinseca rei, cuius est causa, sed materia non est intrinseca formae; ergò materia non est causa formae; patet ma. quia est principium, quod primò, & per se inest rei, & si resolvitur, in hoc abit ultimum; ergò: probatur etiam minor, quia alioquin forma non esset actus Physicè simplex. R. dist. ma. debet esse causa intrinseca, respectu rei completæ, concedo ma. respectu rei incompletæ, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam, ad probationem dico; quòd in definitione materiae addatur quidem illa particula cum primò & per se inest, hoc tamen esse respectu totius compositi, propter quod respicit etiam formam, cuius tamen causa est, tum ex hoc, tum ex eo, quòd forma ab ea in fieri & conservari dependeat, ita ut connaturalitèr esse non possit sine materia.

Instabis: Illum effectum non competere materiae, quia materia est, sed quia efficiens est; ergò: probatur ant. à paritate de intellectu, qui licet in se recipiat intellectionem, ut causa materialis, tamen intellectio non est effectus, nisi efficientis; ergò idem dicendum de materia. R. negando ant. ad probationem eius, nego similiter consequentiam. Ratio disparitatis est, tum quia harum formarum dantur aliae causae effectivæ sufficientèr, absque eo, quòd materia ad eas effectivè concurrat, quales non dantur respectu intellectionis: tum quia nemo dicit, materiam efficere etiam partialitèr formam; nec est iste modus loquendi in usu, unde quamvis non posset ostendi aliquo argumento efficaci, quòd non concurrat efficientèr materia, quia tamen neque potest ostendi, quòd sic concurrat, à communi non est recedendum.

IV. **Probatur Conclusio etiam de** Unione & Generatione: Quia hæc à materia dependent in fieri & conservari; ergò erunt effectus materiae; probatur ant. quia materia est subiectum generationis, sicut etiam propriè unionis, quia connectitur cum forma, ergò: probatur ant. quia generatio & unio sunt accidentia respectiva; ergò necessariò petunt subiectum, non aliud, quam materiam ex qua componuntur, non tanquam ex parte, sed tanquam ex subiecto; ergò.

V. **Dices:** Generatio & unio sunt viæ, per quas aliquid fit; ergò non sunt effectus: probatur ant. quia generatio est mutatio, & transitus alicuius à non esse ad esse, & unio est ratio a medium, quo aliquid factum & constitutum est, ergò. R. negando consequentiam, licet enim generatio & unio viæ sint, per hoc tamen non excluduntur à ratione effectus, sicut forma, licet causa sit, non excluditur à ratione effectus, cum fiat, ut terminus partialis & quòd, sufficit ipsis itaque, ut dicantur effectus, quòd à materia dependant.

VI. **Dico 2.** Effectus formæ præter compositum, primariè est actuatio, informatio & completio materiae.

ria, secundariè verò est expulsio alterius formæ ab eodem subiecto.

Probatur quoad primam partem, quia subiectum effectum & informatum à tali forma, dependet à tali forma, secundum suum esse completum; ergò aliquatitèr erit effectus eius, quia accedit nova denominatio esse informati, actuati, &c.

Probatur etiam secunda pars: Quia quando una forma expellit aliam ab eodem subiecto, illa expulsio fit in genere causae formalis; ergò est effectus eius: probatur aut. quia illa expulsio fit mediante sua informatione, sed quòd fit mediante informatione, fit in genere causae formalis; ergò: quare expulsio in genere causae efficientis spectat ad agentia introducentia formas impossibiles. Sed quid videtur difficile conceptu? quomodo si forma expellit aliam, tantummodo seipsam collocando in subiecto, expulsio illa contingere possit? si expellit eam, quando est, sequitur, quòd duae formae sint simul, si verò expellit, quando non est, tunc nihil expellendum restat. Ideò pro declaranda difficultate & solvendis instantiis.

Quæres: An priùs introducatur forma nova, vel priùs expellatur forma antiqua? R. in eodem instanti reali, quo introducitur una forma substantialis (idem est de accidentalibus in gradibus, in quibus sunt sibi contrariae) expellitur alia, introductio tamen novae formæ est prior naturà expulsionem antiquæ.

Probatur prima pars: Ex opposito sequeretur, duas formas substantiales non subordinatas, verbi gratiâ, ignem & lignum, item calorem & frigus, peccatum & gratiam, naturalitèr esse in eodem subiecto, aut saltem naturalitèr materiam esse sine omni forma substantiali, sed hoc dici nequit, ergò: probatur sequela, si non expellitur forma illo instanti, quo altera introducitur; ergò vel destruitur in instanti præcedenti vel sequenti, si primum; ergò per unum instans reale materia erit sine forma, si secundum; ergò per unum instans materia est sub duabus formis.

Probatur secunda pars: Quia hæc causalis est vera, ideò corrumpitur forma ligni, quia introducitur forma ignis & non e contra. Deinde expulsio formæ est effectus secundariè; ergò debet præsupponere effectum primariè, sed primariè est introductio formæ, ergò. Sed in contrâ.

Arguitur: Forma antiqua est impedimentum, ne forma nova introducatur, sed prius debet tolli impedimentum introductionis; ergò prius debet tolli forma. R. dist. mi. debet tolli pro aliquo priori naturæ, nego mi. pro posteriori, concedo mi. & nego consequentiam.

Instatur: Hinc sequeretur, quòd si sufficeret, ut tollatur pro posteriori naturæ, quòd prius aliquis ingrediatur portam, quam eam aperiat, sed hoc ridiculum est, ergò. R. concedendo sequelam, nec hoc ridiculum est, imò quam maximè necessarium, quia ingressus hominis in locum portæ est causa, cur locum illum porta

porta relinquat, causa autem est prior suo effectu, cum hoc tamen stat, quod ingressus hominis, & apertio portae sunt in eodem instanti temporis realis.

QUAESTIO II.

De Causalitate materiae & formae.

Multi examinant causalitatem formae respectu materiae, cum tamen omnem negent influxum in eam, quare suppono, quod tam materia, quam forma duplicem exerceat causalitatem, unam respectu sui invicem, alteram respectu compositi, utraq; examinanda est, quid sit? & in quo consistat? Pro cuius rei clariori intelligentia

Notandum primò: In qualibet causa tria potissimum considerari debere. Primò est res ipsa, quae dicitur causa: secundò conditio, sine qua non: tertio causalitas, quae, ut supra dictum est, relatio est causam denominans formaliter causantem: quae tria inter se distincta esse, patet in qualibet causa, nam ignis, secundum suam entitatem, est res ipsa, quae denominatur causa, applicatio & approximatio rei combustibilis est conditio, & causalitas est relatio ex eo orta, quod sit aliquid, quod habeat esse ab ista causa, & cum ante & post productionem possit esse ipsa entitas sine tali relatione, sequitur, quod sit quid distinctum ab ipsa.

Notandum secundò: In unico instanti reali temporis causati formam, unionem & compositum, ut plurimum, adeoque etiam simul sunt horum causalitates, ita tamen, ut diversa habeant instantia naturae, quia in primo instanti est entitas absoluta formae, ab entitatibus absolutis efficientis & materiae simul: In secundo instanti resultat duplex relatio causalitatis passivae ad utrumque, & e contra, causalitatis activae in causis ad illam. In tertio producitur unio inter materiam & formam. In quarto producitur compositum, ad quod resultant, relationes causalitatis materialis, formalis & efficientis, in materia, forma & efficiente ad compositum, & e contra causalitatis passivae in composito ad illas. De his ergo controvertitur, in quibus constat causalitas cuiuslibet causae, ad qua resolvenda

Dico I. Causalitas formae, respectu materiae, consistit in unione, qua unitur materiae. Haec colligitur ex Doctore 4. d. 13. q. 1. & est etiam communis.

Probat: Quia illa est formaliter causalitas, qua posita ponitur effectus, & causa denominatur formaliter & actualiter causans, sed posita unione in forma habetur effectus formae, scilicet materiam esse informatam & actuatam, & forma denominatur formaliter & actualiter informans; ergo, unio erit causalitas formae, respectu materiae. Intellige conclusionem secundum frequentem dicta, quoad esse specificum & completum, quod ab ea extrinsecè recipit.

Dices: Causalitas cuiuscumque causae est respectus intrinsecus adveniens, sed unio non

est respectus intrinsecus adveniens; ergo unio nequit esse causalitas formae respectu materiae. Sed r. dist. ma. Causalitas cuiuscumque causae effectum novum reverà producentis, concedo ma. non sic producentis novum effectum, sed tantum extrinsecè denominantis, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam. Itaque causa referri potest, tam ad subiectum, in quo producit effectum, quam quoad ipsum effectum, si referatur ad ipsum effectum, resultat causalitas & relatio intrinsecus adveniens, si verò referatur ad subiectum, in quo producit, non resultat relatio & causalitas aliqua propria, quare etiam forma cum non causet materiam, secundum suum esse, sed tantum secundum esse extrinsecum & adventitium, in quantum eam facit esse informatam, ideo non resultat relatio intrinsecus, sed tantum extrinsecus adveniens.

Dico 2. Causalitas materiae, respectu formae, non consistit in receptione actionis agentis, nec in simplici receptione formae, nec in unione ad eam, sed in concursu eductivo explicato per habitudinem, ex quo aliquid. Ita Doctor supra & in 2. d. 1. q. 5. Magistrus & plures alii contra Pontium.

Probat quoad primam partem: Quia quaecumq; causa refertur ad suum effectum per propriam causalitatem, sed materia, ut recipit actionem agentis, & ab eo patitur, non refertur ad formam, sed ad agens; ergo eius causalitas non potest consistere in tali receptione actionis agentis. Confirmatur, quia in quantum recipit actionem, habet rationem passionis; ergo non potest esse eius causalitas; probatur consequentia, quia deberet esse passio, sed passio nequit esse, cum sit respectus extrinsecus adveniens, causalitas autem materiae respectu formae, est intrinsecus adveniens, ergo.

Dices: Materia concurret passivè & potentialiter ad formam, sed concursus causae passivae & potentialis est pati ab agente; ergo concursus non est aliud, nisi receptio actionis, agentis; probatur consequentia, quia pati non est aliud, quam recipere actionem agentis, ergo. r. negando consequentiam, cum sua probatione; nam concursus materiae dicitur passivus etiam praeciso ordine ad agens, unde si forma posset seipsam unire materiae, adhuc concursus eius esset passivus, quia esset per modum receptionis & sustentationis.

Probat quoad secundam partem: Quia recipiens ut recipiens, non dat verum esse illi, quod recipit, sed materia dat verum esse formae; ergo causalitas eius nequit esse simplex formae receptio: patet, quia recipiens potius extrinsecè mutatur, & ab eo, quod recipit, esse aliquid accipit; ergo recipiens ut recipiens non dat verum esse ulli rei. Confirmatur: Quia anima rationalis recipitur verè in subiecto, scilicet corpore, sed corpus non dat ipsi aliquid esse; ergo neque materia formae, ex eo, quod in se recipiat ipsam, adeoque causalitas nequit esse talis receptio, cum per causalitatem causa debeat denominari saltem formaliter causans.

Probat quoad tertiam partem: Quia recipiens ut recipiens, non dat verum esse illi, quod recipit, sed materia dat verum esse formae; ergo causalitas eius nequit esse simplex formae receptio: patet, quia recipiens potius extrinsecè mutatur, & ab eo, quod recipit, esse aliquid accipit; ergo recipiens ut recipiens non dat verum esse ulli rei. Confirmatur: Quia anima rationalis recipitur verè in subiecto, scilicet corpore, sed corpus non dat ipsi aliquid esse; ergo neque materia formae, ex eo, quod in se recipiat ipsam, adeoque causalitas nequit esse talis receptio, cum per causalitatem causa debeat denominari saltem formaliter causans.

Authority Doctoris supra asserentis relatione

Ggg 3 nem

VI.

Assignatur in quo consistat causalitas materiae.

VII.

VIII.

IX.

II.

III.

IV.